

ТЕМА 10

ВАЛЮТНІ ТА ФІНАНСОВІ УМОВИ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИХ КОНТРАКТІВ

Основні поняття: валютні умови контракту, валютні ризики, страхування валютних ризиків, хеджування, валютні опціони, ф'ючерсні операції.

Зміст

1. Валютні умови контракту.
2. Валютні ризики, умови їх виникнення. Можливості запобігання та страхування валютних ризиків.
3. Хеджування, валютні опціони, ф'ючерсні операції.

1. Валютні умови контракту

Валютно-фінансові умови визначають, яку валюту, в який час, у якій сумі, у якій формі отримає експортер за проданий товар чи надані послуги, а імпортер оплатить ввезений товар чи отримані послуги. Ці умови включають такі елементи: валюту ціни, валюту платежу, умови платежу, форми розрахунків, засоби платежу, застереження. Вибір валютно-фінансових умов угод залежить від характеру економічних відносин між країнами, співвідношення сил контрагентів, а також від традицій і звичаїв міжнародної торгівлі даним товаром.

Валюта ціни. Ціна у контракті може бути виражена у валюті країни експортера, імпортера чи у валюті третьої країни (якщо валюти обох контрагентів не користуються достатнім комерційним попитом). На вибір валюти ціни значною мірою впливають торгові звичаї, що існують в торгівлі цими товарами. **Валютний демпінг** – це експорт товарів за зниженими цінами (відносно світових), що здійснюється через застосування знижених валютних курсів.

Валюта платежу (валюта, в якій здійснюється оплата товару) може відрізнятися від валюти ціни, особливо коли контрактні ціни встановлюються на біржах, аукціонах. В такому випадку валюта ціни є формою страхування ризику зміни курсу валюти платежу.

Перерахунок валют. У випадку, коли валюта ціни і валюта платежу не співпадають, зазначається перерахунок валюти ціни у валюту платежу. При цьому у контракті необхідно обумовити: *дату перерахунку* (на день підписання контракту, на день платежу та інші варіанти); *курс перерахунку*; *вид платіжного документа* (електронний переказ, поштовий переказ, курс тратт); *місце платежу*.

Технічні поправки. До найпоширеніших поправок у практиці міжнародної торгівлі можна віднести такі: поправка на техніко-економічні відмінності; поправка на комплектацію; поправка на тропічне виконання.

Комерційні поправки. З найпоширеніших комерційних поправок у практиці міжнародної торгівлі можна назвати такі: приведення до єдиних умов поставки; поправка на вторгування; приведення імпоротної ціни до строку поставки; поправки на умови платежу.

Валютні поправки застосовуються для зменшення валютних ризиків. Існують *двосторонні та односторонні* поправки. В першому випадку здійснюється перерахунок сум платежу у разі зміни курсу валюти платежу і застосовується в основному у торгівлі з країнами, що розвиваються. Односторонні поправки, як правило, застосовуються у торгівлі з розвинутими країнами і на їх основі також перераховується сума платежу. Поправка може бути *одновалютною* у разі співпадання валюти ціни і платежу, поставленою в залежність від курсу деякої іншої валюти. За *мультивалютною* поправки сума грошових платежів уточнюється залежно від зміни середньоарифметичного курсу кількох валют.

На рівень фіксованих у контракті цін можуть суттєво впливати різні види *знижок*, які застосовуються у міжнародній торговій практиці (загальна (проста) чи одночасна знижка; бонусна знижка; знижка за кількість чи серійність; дилерська знижка; спеціальна знижка на пробні партії товару; сезонна знижка; експортна знижка; знижка за повернення раніше купленого товару у даної фірми).

2. Валютні ризики, умови їх виникнення. Можливості запобігання та страхування валютних ризиків

Валютний ризик – коливання валютних курсів породжують ризик при експортно-імпортних операціях. В умовах знецінювання валют цей ризик стає значним для експортерів, особливо при довгострокових угодах, а також при продажі товарів у кредит. З метою запобігання валютним ризикам та їх страхуванню використовують валютні застереження.

Валютні застереження - це спеціальні умови, що передбачають перегляд суми платежу в тій самій пропорції, в якій передбачається зміна курсу валюти платежу відносно валюти застереження. При цьому методі валюта платежу ставиться в залежність від стійкішої валюти застереження.

Фіксація ціни товару в стійкій валюті є однією з форм страхування валютних ризиків, найпоширенішою сьогодні. Застереження бувають: з *двосторонньою спрямованістю* - корекція платежу здійснюється як від зниження курсу валюти, так і від його зростання. При цьому захищаються інтереси обох партнерів; з *односторонньою спрямованістю* - корекція

платежу здійснюється тільки при підвищенні або тільки при зниженні валютного курсу.

Застереження захищають інтереси тільки одного з партнерів.

Якщо валюта ціни і валюта платежу збігаються, а розмір суми платежу залежить від зміни курсу валюти розрахунків відносно іншої стабільної валюти (валютне застереження), то застосовується **пряме валютне застереження**. За розбіжності валюти ціни та валюти платежу застосовується **непряме застереження**, відповідно до якого сума платежу змінюється пропорційно зміні курсу валюти ціни до курсу валюти платежу, що відбулася у визначений термін в узгодженому місці.

Багатовалютне (мультивалютне) застереження - це застереження, відповідно до якого сума платежу залежить від зміни курсового співвідношення між валютою платежу та "кошиком валют", який визначається угодою сторін.

Велике значення у плані страхування від валютних втрат має **вибір валюти ціни**. Для прогнозування динаміки курсу тієї чи іншої валюти слід враховувати кілька найважливіших факторів розвитку економіки даної країни. Одним з них є аналіз інфляційних процесів.

3. Хеджування, валютні опціони, ф'ючерсні операції

З метою зменшення можливих валютних втрат через різкі коливання курсів валют та їх інфляційне знецінювання експортери багатьох країн застосовують так званий "**метод хеджування**", тобто метод укладання поряд з основним контрактом контракту про купівлю в постачальників відповідного товару "на термін" за фіксованою ціною. Спекулюючи на біржі, експортер розраховує отримати прибуток, який компенсує йому можливі збитки при виконанні основного контракту.

Багато іноземних банків часто здійснюють і валютні угоди "на термін" (так звані "**форвардні валютні операції**"), суть яких полягає у купівлі чи продажу певних сум відповідної валюти за заздалегідь обумовленим курсом на основі поточних ринкових котирувань з їх фактичною передачею у розпорядження контрагента у певний строк у майбутньому.

Валютний опціон - угода між покупцем опціону і продавцем валют, що надає право покупцю опціону купувати або продавати валюту за визначеним курсом протягом обумовленого часу за винагороду, що сплачується продавцеві.

Валютний ф'ючерс - термінова біржова угода, що є угодою купівлі/продажу певної валюти за курсом, зафіксованим на момент укладання угоди, з виконанням через визначений термін.

У низці країн для страхування практикується регулювання терміну платежу, що називається "*leads and lags*" і полягає у проведенні заходів, спрямованих на прискорення чи затримку міжнародних платежів за кредитними і зовнішньоторговими рахунками, вираженими в іноземних валютах, щоб запобігти валютним втратам й отримати вигоду від очікуваної зміни валютного курсу (використовуються у механізмі функціонування ТНК).

Для страхування зовнішньоекономічних угод використовуються також операції "своп", які поєднують готівкову купівлю-продаж з одночасним укладанням угоди на певний строк. **Валютна операція "своп"** - це купівля іноземної валюти на умовах "спот" в обмін на вітчизняну валюту з подальшим викупом.

ГЛОСАРІЙ

Валютний ризик – коливання валютних курсів породжують ризик при експортно-імпортних операціях.

Валютні застереження – це спеціальні умови, що передбачають перегляд суми платежу в тій самій пропорції, в якій передбачається зміна курсу валюти платежу відносно валюти застереження.

Багатовалютне (мультивалютне) застереження – це застереження, відповідно до якого сума платежу залежить від зміни курсового співвідношення між валютою платежу та "кошиком валют", який визначається угодою сторін.

Валютний опціон – угода між покупцем опціону і продавцем валют, що надає право покупцю опціону купувати або продавати валюту за визначеним курсом протягом обумовленого часу за винагороду, що сплачується продавцеві.

Валютний ф'ючерс – термінова біржова угода, що є угодою купівлі-продажу певної валюти за курсом, зафіксованим на момент укладання угоди, з виконанням через визначений термін.

Валютна операція "своп" – це купівля іноземної валюти на умовах "спот" в обмін на вітчизняну валюту з подальшим викупом.

Питання для самоперевірки знань:

1. Що таке валютні умови контракту? У чому полягає їх мета ?
2. Опишіть валютні умови контракту.
3. Охарактеризуйте елементи валютних умов контракту: валюту ціни, валюту платежу, умови платежу, форми розрахунків, засоби платежу, застереження.
4. Наведіть різні види знижок, які застосовуються у міжнародній торговій практиці можуть впливати на рівень фіксованих у контракті цін?
5. Що таке валютні ризики і які умови їх виникнення?

6. Які існують можливості запобігання та страхування валютних ризиків?
7. Що таке хеджування? У чому його переваги і вади ?
8. Що таке валютні опціони? На чому вони базуються?
9. Що таке ф'ючерсні операції?

Рекомендована література: основна: 1, 4; додаткова 4, 5,